

συνάπτων διὰ τοῦ συμπλέγματος τῶν ἐθνικῶν μύθων τὸν Αὐγουστον πρὸς τὸν Αἰνεϊαν ὠφέλησε τὴν πατρίδα του οὐδὲν ἥττον ἢ ὁ Τίτος Λίβιος. Ὁ Ἀδαντὴς ἐγκατασπείρων τὰ πολιτικά αὐτοῦ πάθη ἐν τῷ θρησκευτικῷ μυστικισμῷ τῆς Θείας Κομφιδίας, φέρεται ἐν ἐαυτῷ τὴν ψυχὴν αὐτὴν τῆς Ἰταλίας, ἣν κατεσπάρασσον τότε τὰ πάθη τὰ ἐμφύλια. Οὕτω καὶ οἱ Λουσιτανοὶ ποιηθέντες ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις, ἃς ἐξυμνοῦσι, δὲν εἶνε φανταστικόν τι ἔπος. Ὁ ποιητής, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Λουσιτανοῦ πρὸς δόξαν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος, καθίστησι πανταχοῦ ἀκουστὴν τὴν φωνὴν αὐτῆς τῆς Πορτογαλλίας, *vocem publicam*, πανταχοῦ γίνεται ὁ ἐνθουσιῶν διερμηνεὺς τῆς χαρᾶς, τῆς εὐγνωμοσύνης, τῆς ὑπερηφανείας τῆς πατρίδος.

Εἶνε λοιπὸν δίκαιον καὶ σήμερον ἔτι, μετὰ τρεῖς αἰῶνας, νὰ ἐνθυμηταί τὸν ἐθνικὸν ποιητὴν ἢ Πορτογαλλία. Ὁ Κάμοενς τὴν ἐδόξασε, τὴν ὑμνησεν, οὐχὶ ἴσως ἄνευ τινῶν ψεγαδιῶν, ἅτινα ἤλεγεζεν ἡ κριτικὴ, πάντως ὅμως μετὰ πάθους καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρέπει τώρα καὶ ἐκεῖνη νὰ ὑμνήσῃ μετὰ στοργῆς καὶ εὐγνωμοσύνης τὸν αἰοδόν τῆς, πρέπει νὰ ἐπιδείξῃ αὐτὸν εἰς τὰ ἔθνη τῆς γῆς ὡς τὸ ἀριστὸν τῶν τέκνων τῆς. Τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπαξίως τελεῖ ἡ Λισσαβὼν, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας, δίκαιος τῆς ἐκ τῶν γραμμάτων ἀξίας κριτῆς, ἔνθερος θαυμαστῆς τῶν ποιητῶν, μεταφραστῆς δόκιμος τοῦ Σαίξπηρ, παντὶ σθένει φροντίζει περὶ τῆς ὡς εἶδόν τε μεγαλοπρεποῦς τελείσεως ἐσοτῆς, σκοπούσης νὰ τιμηθῇ διὰ τρόπου ὅσον ἐνδέχεται λαμπροτάτου ὁ ἐθνικὸς ποιητής¹.

[A. Loiseau]

**Σ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ἀποσπῶν ἐκ τῆς ἀνεκδότου μου Συλλογῆς διὰ τὴν φίλην «Ἐστίαν» τὰ δύο κατωτέρω δημοτικὰ ἄσματα, ἀναγκαῖον νομίζω νὰ προτάξω αὐτῶν τὰ ὀλίγα ταῦτα. Καὶ ἐν πρώτοις ἐπιτραπήτω μοι νὰ εἶπω εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἐστίας» φίλους τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ποιήσεως μίαν λέξιν περὶ τῆς ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτῆς δευτέρῳ μνησθείσης Συλλογῆς μου, ἣν ἀργότερον ὑπὸ τὸν τίτλον «Δημῶδους Ἀνθολογίας Παραλειπούμενα» θέλω δημοσιεύσει. Ἡ συλλογὴ αὕτη, σκοπὸν ἔχουσα νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων συλλογῶν μέχρι τοῦδε παραρθέντα δημοτικὰ τῆς Ἡπείρου ἄσματα, θέλει περιέχει κυρίως τὰ τέως τοιαῦτα ἀνέκδοτα, ὅσα ἠτύχησα ἐκ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτὰ λήθης νὰ διασώσω, καὶ κατὰ δεῦτερον λόγον συμπληρώσεις καὶ οὐσιώδεις παραλλαγὰς πολλῶν τῶν ἐν ταῖς μέχρι τοῦδε συλλογαῖς περιεχομένων. Τὸ ἔργον τῆς περισυναγωγῆς καὶ ἀποθησαυρίσεως τῶν ζώντων

1 Μελέτην περὶ Κάμοενς καὶ μετάφρασιν χωρίων τινῶν τῶν Λουσιτανοῦ ἔχει δημοσιεύσει πρό τινων ἐτῶν ὁ κ. Σ. Π. Λάμπρος ἐν τῷ περιοδικῷ συγγραμμάτι «Ἰλισσῶν».

τούτων μνημείων τῆς δημῶδους ἡμῶν φιλολογίας, ἄξιον πάσης προσοχῆς καὶ ἐμψυχώσεως, πρὸς δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλοτιμίας ἐπιβαλλόμενον, δὲν εἶνε καὶ πάντῃ εὐχερὲς, ὡς τις ἐν ἰγνοίᾳ τοῦ πράγματος διατελῶν ἤθελεν ἴσως εἰκόσασει, τοῦναντίον πολλὰ παρουσιάζονται ἐν αὐτῷ δυσχερεῖαι καὶ προσκόμματα. Ὁ Ἕλληνας τῆς σήμερον ῥαψῶδός, ὅσον εὐκόλως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τῶν πανηγύρεων περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν εὐθύμων πανηγυριστῶν, τανύει τὰς χορδὰς τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ φόρμιγγος καὶ διαχέει ἐν ἀφρονίᾳ τοὺς ὁτὲ μὲν μελαγχολικοὺς καὶ σεμνοὺς, ὁτὲ δὲ ἐνθουσιαστικοὺς καὶ ἀρρενωποὺς αὐτῆς ἤχους, εἰς τοσαύτην τ' ἀνάπαλιν δυσκολίαν καὶ στενοχωρίαν εὐρίσκειται, ὅσας εἰς ἐνώπιον ἀτόμων ἀνωτέρας τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ τάξεως προσκληθῆ νὰ ψάλλῃ ἢ ἀπαγγεῖλῃ τοῦ ἐθνικοῦ ἢ ἰδιωτικοῦ βίου τὰς πράξεις ἢ κατορθώματα. Ὁ συλλογεὺς δὲ οὐ μὲν μεγάλην νὰ κέκτηται δεξιότητα ὅπως τὴν ποιητικὴν τοῦ ῥαψῶδου ἐγγίσῃ χορδῆν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφαιρέσῃ πάντα μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ῥαψῶδου φραγμὸν δι' ἀνυποκρίτου οἰκειότητος. Γνώσις τῆς μελωδίας τῶν ἀδοιμένων ἢ (σπανιώτερον) ἀπαγγελλομένων ἁσμάτων ἐκ μέρους τοῦ συλλογεῶς καὶ συμμετοχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ συμφωνίᾳ εὐκολύνῃ τὰ μέγιστα τὸ ἔργον του καὶ ἐνθαρρύνει τὸν ῥαψῶδον, ὅστις τότε θησαυρὸς ἀκένωτος ἀποκαθίσταται. Τὰ δύο ἐθνικὰ ἄσματα, ἅτινα ἐνταῦθα παρατιθέμεθα, ὡς καὶ τὰ πλεῖστα τῆς συλλογῆς μου ὀφείλω εἰς τοὺς ἐκ Δίβρης καὶ Λυκουρσίου ἐνταῦθα πρόσφυγας. Ὁμοιογενέτον ὅμως ὅτι εἰ καὶ προσεπάθησα εὐσυνειδήτως νὰ ἐφαρμόσω τὴν προγραφεῖσαν συνταγὴν, οὐχ ἥττον ὀλίγα μόνον ἄσματα κατέγραψα ὁ ἴδιος ἀπὸ στόματος τῶν ῥαψῶδων· τὰ δὲ πλεῖστα ἔλαβον παρ' αὐτῶν χειρόγραφα, ὧν ἡ ἀνάγνωσις, στίξις καὶ ἡ τῶν μέτρων διάκρισις δι' ἐπιπόνου μόνον ἐργασίας καὶ ἐξασκήσεως ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γραφειογνωσίᾳ κατορθοῦνται.

Τὰ ἐκ τῆς συλλογῆς μου ἀποσπώμενα ἐθνικὰ ἄσματα ἔχουσιν ὡς ἐξῆς·

Ἡ Πόλι καὶ ἡ Ἄγιο-Σοφία.

«Π' ὅσους τόπους περᾶτησα στὴ Γῆς τὴν οἰκουμένη — περᾶτησα τὰ ἐπτά-νησιά καὶ πῆγα στὴ Ῥωσία — κἀνεὶς τόπος δὲν μᾶρσε ἐξὸν ἀπὸ τῆμ Πόλι, πῶχει στὴμ μέση θάλασσα, στὴν ἄκρα τὰ παλάτια, πῶχει καὶ τὴν Ἄγιο-Σοφίαν στὸν ἀφαλὸ τῆς Πόλις, πῶχει τριακόσια σήμαντρα κέξηντα δυὸ καμπάναις· τριακόσιοι παπάδες λειτουργοῦν κέξηντα δεσποτάδες. «Τὸν Κωσταντῖνον καρτεροῦν νὰ μπουὺν νὰ λειτουργήσου» κ' ὁ Κωσταντῖνος ἐρχεται σὲ μιά χρυσὴ καρότσα».

ΣΗΜ Τὸ ἄσμα τοῦτο κέκτηται μέγα ἐνδιαφέρον ὡς ἐν ἐκ τῶν ὀλίγων ἡμῶν δημοτικῶν ἁσμάτων, ἐν οἷς λόγος γίνεται περὶ τῆς πύλεως τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν παρελθόντος καὶ τῶν ἐθνικῶν τῶν μέλλοντος πόθων. Ἐκ τῶν δύο τελευταίων αὐτοῦ στίχων ἀναγκαῖως συμπεραίνωμεν ὅτι εἶνε ἐκ τῶν ἀρχαιότερων ἡμῶν ἁσμάτων, ἢ τοῦλάχιστον νεώτερα ἔκδοσις βυζαντινοῦ προτύπου.

Τοῦ Μαγιάου.

« Γερόντοι, νέοι καὶ παιδιὰ
ἀφηρασθῆτέ τα καλὰ
τῶν πολέμων τὰ μαντάτα
ὄλη ἡ Γῆς ἀναβοᾶ τα.
Ταῖς εἰκοστρεῖς τοῦ Ἀπριλιοῦ
ἦταν ἡ 'μέρα τ' Ἀϊ-Γεωργίου.
'Ἡ γ' ἀρμάτα ἔβω βγαίνει
στ' Ἀρχιπέλαγο πηγαίνει. —
«— Μάϊνα, Μαντσιόρα, τὰ πανιά.
«— Δὲν τὰ μαϊνάρω ἐρὲ σκυλιά.—
'Ενας Ἀράπης θαυμαστὸς
στέκει στὴμ πρῶρα σὰν ἀετός·
μὰ σπαθὶὰ τοῦ δίνει
δυσὸ κομμάτια τὸν ἀφίνει.—
.....

«Ἐπάντοχα ὁ καυμένος νὰ γείνη Μοσκοβιά
νὰ πάρω Τουρκοπούλα μὲ τὰ χρυσὰ μαλλιά».

ΣΗΜ. Τὸ ἄσμα τοῦτο εἶνε τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ὃ δ' ἐν αὐτῷ ἐξυμνούμενος ἦρος ἀναμφιβόλω; οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ τολμηρὸς θαλασσομάχος Μαγιάου Λάμπρος Κατζώνης, περὶ οὗ ἴδ. Ἱστορ. Σουλίου καὶ Πάργας ὑπὸ Περραιβοῦ τομ. 1. σελ. 27.

Ἐν Κερκίρα, τῆ 3 Ἰουνίου 1880.

N ΔΟΥΣΙΟΣ Δ. Φ.

Η ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ Ο ΔΥΜΑΣ

«Ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθεν εἰς Παρισίους Ἀλέξανδρος Δυμάς, ὁ πατὴρ, πτωχὸς καὶ ἄγνωστος νέος εἰκόσαετής, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν στρατηγὸν Φόυ, πρὸς ὃν ἔβρεε συστατικὰ ἐνὸς τῶν ἐπισημοτέρων ἐκλογέων. Ὁ στρατηγὸς ὑπεδέχθη τὸν νέον εὐμενέστατα, καὶ ὁ ἐξῆς διάλογος ἤρχισε μεταξὺ αὐτῶν.

— Πρῶτον πρέπει νὰ γνωρίζω εἰς τί δύνασθε νὰ χρησιμεύσητε;

— Ἄ, ὄχι εἰς μεγάλα πράγματα.

— Μπᾶ! θὰ γνωρίζετε βέβαια ὀλίγα μαθηματικά;

— Ὁχι, στρατηγέ.

— Θὰ ἔχετε τοῦλάχιστον ὀλίγας γνώσεις ἀπὸ τὴν ἄλγεβραν, τὴν γεωμετρίαν, τὴν φυσικὴν;

— Ὁχι, στρατηγέ!

— Θὰ ἠκούσατε τοῦλάχιστον νομικά.

— Ὁχι, στρατηγέ.

— Λατινικά, ἑλληνικά, τὰ γνωρίζετε;

— Τὰ λατινικά ὀλίγον, τὰ ἑλληνικά διόλου.

— Ἐνοσιέτε ἀπὸ λογαριασμοῦς;

— Καθόλου.

— Καὶ ὅμως ἐπιθυμῶ νὰ σὰς φανῶ χρήσιμος. Δότε μοι τὴν διεύθυνσίν σας, καὶ θὰ σκεφθῶ τί ἔμπορῆ νὰ γείνη διὰ σὰς.

Ἄλλὰ μόλις ὁ Δυμάς ἔγραψε τὸ ὄνομά του, καὶ ὁ στρατηγὸς κροτῶν ἀμφοτέρως τὰς χεῖρας,

— Ἐσώθημεν, ἀνεσώθησε.

— Πῶς;

— Ἐγετε ὠραῖον γράψιμον.

«Ἐκύψα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους, διηγείται αὐτὸς ὁ Δυμάς ἐν τοῖς «Ἀπομνημονεύμασιν»

αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἀποσπῶμεν τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, διότι δὲν εἶχα πλέον τὴν δύναμιν νὰ ὑπομείνω τὸ αἰσχρὸς μου. Ὁραῖον γράψιμον! Ἴδου ὅλα ὅσα ἤξευρα. Τὸ δίπλωμα τοῦτο τῆς ἀνικανότητος ἀνῆκεν εἰς ἐμέ».

Τοῦ διπλώματος ὅμως τούτου τῆς δῆθεν ἀνικανότητος ὑπῆρξαν ἄξιοι ὄλοι: ὄλων τῶν ἐποχῶν οἱ ἐνδοξοὶ ἄνδρες· μόνον δ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ἄνδρες διακεκριμένως τυχόντες ἀγωγῆς καὶ ἠνέχθησαν ἐπεικῶς παρὰ τοῖς ἄλλοις καὶ ἐνεθάβρυναν διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος τὴν θλιβερὰν ἀμέλειαν τῆς καλλιγραφίας. Ἄλλοτε πᾶς τις ἐθεώρει πάντοτε ὡς χρέος του νὰ ὑπογράψῃ τὸ ὄνομά του καθαρὸν καὶ εὐανάγνωστον, ἀντιθέτως πρὸς τὸν νέον συρμὸν, ὅστις δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἡμᾶς ν' ἀναγνώσωμεν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας. Μεταξὺ τῶν συγγραφέων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, οἱ ἔχοντες τὸ καλλίτερον γράψιμον ἦσαν δύο, ὁ Βολταῖρος καὶ ὁ Ρουσσώ. Καὶ οἱ μὲν πολιτικοὶ ὡς δικαιολόγημα τῆς κακῆς γραφῆς φέρουσι τὸ πλῆθος τῶν ὑποθέσεων, ὅσαι πρέπει νὰ διασπαραχθῶσιν, οἱ δὲ ποιηταὶ τὴν παραφορὰν καὶ ἀταξίαν τῆς φαντασίας. Ὅτε ὁ Ναπολέων ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἡ ὑπογραφή του ἦτο κανονικωτάτη, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον περιεστάλη εἰς τρία γράμματα, καὶ ἐπὶ τέλους κατήντησε μονοκονδυλιά, εἰδὸς τι οὐρᾶς τοῦ σταιχίου N. Καὶ ἡ ὑπογραφή τοῦ Βύρωνος κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἦτο ἄμορφόν τι περίπλεγμα. Ἐν τούτοις ἀπέναντι τῶν μεγάλων τούτων ὀνομάτων ἔχει τις νὰ παρθῆσθαι ἀκόμη πολλοὺς ἐνδόξους ἄνδρας, ἐτοιμοὺς νὰ διαψεύσωσι τὴν δυστυχὴ ταύτην ἔκφρασιν «δίπλωμα ἀνικανότητος», ἢ ἀποδέδουσιν εἰς ἱκανότητα δευτέρου μὲν λόγου πάντοτε ἄξιαν, ἀλλ' ἐξόχως χρήσιμον. Ἐνεκα τῆς γραφῆς τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος Δυμάς εἰσήχθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ὡς ὑπάλληλος μὲ μισθοδοσίαν 1,200 φράγκων κατ' ἔτος.

Κυρία Σ*

Γινώμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις: Γ. Ζωχιῶ]]

494.

Οἱ ἄνθρωποι γινώσκουσιν τὰ παραπτώματα αὐτῶν κάλλιον, ἢ ὅσον κοινῶς νομίζεται. Τοῦτο δὲ δῆλον γίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς·

Οἱ πταίσαντες, ἀπολογούμενοι, δικαιολογούνται πειστικῶς· διότι ἡ συνήθως ἀποτυφλοῦσα αὐτοῦς φιλαυτία διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, κατὰ τῆς ἀπολογίας τὴν ὥραν, καὶ παρουσιάζει αὐτοῖς τὰς τῶν πραγμάτων ὕψεις τοσοῦτον ἀκριβῶς, ὥστε ἡ παραλείπεται ἢ καταπλάττεται ὑπ' αὐτῶν πᾶν ἄξιοκατάκριτον αὐτῶν ἔργον, μὴδὲ τοῦ ἐλαχίστου ἐξαίρουμένου.

495

Εἰς τοὺς ἐν τῇ τοῦ κόσμου τύρῃ εἰσερχομέν-